

KYSTVERKET
Postboks 1502
6025 ÅLESUND

Dato: 28.09.2021
Vår ref: 21/17061-3
Deres ref:
Saksbeh.: Pål Gitmark Eriksen

Søknad om dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for montering av Kystobservatorium Skagerak - Torungen fyrstasjon – Arendal kommune – Agder fylket

Vi viser til søknad datert 16.08.2021 om dispensasjon fra fredning av Torungen fyrstasjon, gbnr. 305/97 i Arendal kommune, Agder fylke. Det søkes om å etablere en automatisk målestasjon ved fyrtårnet, «Kystobservatorium Skagerak», som en del av Havforskningsinstituttets nettverk av automatiserte målingspunkt.

Vedtak

Agder fylkeskommune gir dispensasjon for å gjennomføre følgende tiltak:

- Legging av dekkør med sensorer og vanninntak i sjøen til koblingspunkt i skap på moloen, i den sørlige bukta.
- Innføring av kabler og vanninntak i eksisterende rørgate fra skapet og inn i sjøboden.
- Etablering av instrumentpakke på den nordøstlige veggen i sjøboden.

Vilkår

- Dekkrør legges mest mulig skånsom mellom sjøen og skapet, på en måte som ikke medfører synlighet fra gangveien. Steinfyllingen reetableres etter legging.
- Eksisterende trase mellom molo og sjøbod reetableres som før etter å ha vært tatt opp.
- Festepunkt i sjøen etableres uten at det medfører synlighet.

Når arbeidet er ferdig, skal det sendes inn dokumentasjon som illustrerer utførelsen av tiltaket og det endelige resultatet. Vi informeres om nye elementer/utbedringer av installasjonen.

Tillatelsen er gyldig i 3 år etter at vedtaket er mottatt.

Begrunnelse for vedtaket

Etter kulturminneloven § 15a kan departementet *i særlig tilfelle* gjøre unntak fra vedtak om fredning og fredningsbestemmelser for tiltak som ikke medfører *vesentlige inngrep* i det fredete kulturminnet. Etter kulturminneloven § 19 kan departementet på samme måte gjøre unntak for tiltak som ikke medfører *vesentlige inngrep* i det fredete området. Fylkeskommunen er rette myndighet til å vurdere om dispensasjon skal gis, jf. forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven §§ 3 (4) og 4.

I denne saken er det lagt vekt på følgende forhold:

Kulturminnet og formålet med fredningen

Store Torungen fyrstasjon ligger på øya Store Torungen utenfor Arendal. Fyrstasjonen fremstår som et fint eksempel på en rikt sammensatt stasjon med en markert beliggenhet i det flate randskapet. Den ble opprettet i 1844 samtidig med Lille Torungen fyrstasjon og Sandvikodden fyrstasjon, og har funksjonell og visuell forbindelse med disse. Lille og Store Torungen fyrstasjoner ble bygget som tvillingfyr, noe som igjen ga Arendal tilnavnet «byen med de tvende fyrtårn». I 1914 ble et nytt støpejernstårn bygd og teglsteinstårnet ble revet. Støpejernstårnet er 34,3 m høyt med rødt belte.

Formålet med fredningen av de øvrige bygningene er å bevare bygningenes eksteriør og interiør med hensyn til opprinnelig hovedstruktur.

Formålet med fredningen av området rundt fyrstasjonen er å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet ved å bevare miljøets karakter. Miljøet består av forskjellige kulturminner som rester etter teglsteinstårnet, tidligere boliger og uthus, rester etter haver, brønn, landing, molo og vei med stangjensrekkverk opp til fyrstasjonen.

Det aktuelle tiltaket

Ifølge søknaden ønskes Kystobservatorium Skagerrak etablert som en del av Havforskningsinstituttets automatiserte målepunkter langs kysten. Dette vil bidra til overvåkning av kystøkosystemet med kontinuerlig registrering av viktige miljøparametere. En like stor målsetting er å etablere et utadvendt observatorium for nye digitale løsninger ved Store Torungen fyrstasjon, slik at publikum kan følge med via nett. Observatoriet etableres ved hjelp av sensorer i sjøen som gjennom en PVC-kabel tilkobles eksisterende el-skap på land og videreføres til et instrumentpanel etablert i sjøboden. Dette vil igjen forme et utgangspunkt for flere, fremtidige sensorer og digitale løsninger, planlagt etablert på et senere tidspunkt.

Tiltakets berøring med kulturminneverdiene

Det gjøres inngrep i sjøboden og i området. Instrumentpakken medfører endring i interiøret i sjøboden. Den foreslåtte traseen går gjennom betongmuren, mens kabler og vannrør legges ned i eksisterende rørgate mellom molo/gangvei og sjøbua, slik at denne må tas opp og reetableres. Mellom molo/gangveien og havet vil røret plasseres i steinfyllingen og kan være noe synlig fra bakkenivå, mens det i overgang fra land til hav vil være synlig i punkter.

Alternative løsninger

Ulike lokaliteter for plassering av sensorer og vanninntak i sjø har vært utredet. Her har det vært viktig å finne et område som har lav eksponering, bunnforhold som gjør det mulig å feste dekkør og utstyr, samt at det er kortest mulig vei til analyseinstrumenter på landsiden. Det ble klart at kun østre side av øya var egnet med tanke på bølgeeksponering, bunnforhold og avstand til fasiliteter på land.

Vurdering av inngrepene

Oppføring av instrumentpanel i sjøbod er ikke synlig utenfra og regnes som uproblematisk, mindre vesentlig endring. De nye elementene som innføres i området er ikke av en slik art eller omfang at de vil endre miljøets karakter eller opplevelsen av bygningen i landskapet. Kabelen vil knapt oppfattes på land, men ha synlig punkt i overgangen til sjøen. Arbeidene som må utføres er midlertidige og vil ikke sette varige spor. Tiltaket medfører ikke et vesentlig inngrep hverken visuelt eller fysisk.

Vurdering av særlig tilfelle

Det har vært meteorologisk målestasjon på øya siden 1914, og Kystobservatoriet vil stå i forlengelsen av dette. Tiltaket innebærer en tilpassing til endringer i klima og miljø, og til nye digitale løsninger for formidling. Vi anser med dette at det foreligger et særlig tilfelle.

Etter en samlet vurdering innvilger vi søknaden om dispensasjon for etablering av en automatisk målestasjon ved fyrårnet, med legging av dekkør med sensor og vanninntak i sjøen til koblingspunktet i skapet på moloen, innføring av kabler og vanninntak i eksisterende rørgate fra skapet og inn i sjøboden, samt etablering av instrumentpakke på den nordøstlige vegg i sjøboden.

Forholdet til annet lovverk

Hvis tiltaket krever tillatelse etter annet lovverk, må søker sørge for dette, før tiltaket kan gjennomføres. Dette kan for eksempel være aktuelt for tiltak som er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven § 20-1. Dette må avklares med kommunen.

Fyrstasjonen ligger innenfor Raet nasjonalpark. Det må innhentes tillatelse fra Statsforvalteren for tiltak i landskapet.

Klageadgang

Vedtaket kan påklages. Fristen for å klage er 3 uker fra vedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen stiles til Riksantikvaren som er klageinstans, men sendes til oss, gjerne på e-post til postmottak@agderfk.no. Hvis vi ikke tar klagen til følge, sender vi den til Riksantikvaren. De avgjør saken med endelig virkning.

Eventuelle spørsmål

Spørsmål kan rettes til saksbehandler Pål Gitmark Eriksen, mob. + 47 91810045 eller e-post Pal.Gitmark.Eriksen@agderfk.no.

Med hilsen

Yvonne Fernmar Willumsen
Avdelingsleder
Kulturminnevern og kulturturisme

Pål Gitmark Eriksen
Rådgiver
Kulturminnevern og kulturturisme

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: RIKSANTIKVAREN
KYSTVERKET /v Belinda Bernardino Bautista Pedersen